Ποια επιχειρηματικότητα;

Γιώργος Παπαγιάννης

Οικονομολόγος Εκπαιδευτικός, Διδάκτορας του Πανεπιστημίου Μακεδονίας

Αποτελεί κοινό τόπο το γεγονός πως η ανεργία αποτελεί μείζον πρόβλημα της σύγχρονης κοινωνικής και οικονομικής διάρθρωσης των κρατών. Η σημαντική αύξηση των ποσοστών της, ιδιαίτερα στους νέους, είναι ένα από τα σοβαρότερα προβλήματα. Όσον αφορά στην Ελλάδα, η είσοδος της ελληνικής οικονομίας στην ύφεση, με τα πρώτα σημάδια να εμφανίζονται στις αρχές του 2008, τα προβλήματά της και οι πολιτικές για την αντιμετώπισή τους, συνέβαλαν στην εξαιρετικά σημαντική αύξηση των ποσοστών ανεργίας. Συγκεκριμένα, στις εποχικά διορθωμένες εκτιμήσεις των δελτίων τύπου της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής[1], μεταξύ 2009-2014, καταγράφεται αυτή η σταδιακή αύξηση με το ποσοστό ανεργίας να ξεπερνά το 27%. Στο τελευταίο αντίστοιχο δελτίο τύπου το σημαντικά μειωμένο 18,1% είναι επίσης ένα υψηλό ποσοστό. Παρά τη σταδιακή μείωση του αριθμού των ανέργων από 1.301.450 σε 849.811, όπως αυτή καταγράφεται στο τελευταίο δελτίο τύπου για το Μάρτιο του 2019, η αρχική αξιοσημείωτη αύξηση των ποσοστών ανεργίας ακόμη και πάνω από το 27% είχε αρνητικές συνέπειες ακόμη ορατές σε πολλά επίπεδα της οικονομικής και κοινωνικής ζωής της χώρας.

Στο πλαίσιο της αναζήτησης λύσεων για τη μείωση της ανεργίας, εντάσσονται και οι πολιτικές όπως και οι προγραμματικές δηλώσεις που αφορούν στην ενίσχυση των επιχειρήσεων και της επιχειρηματικότητας. Όμως, με αφορμή τις παθογένειες του επιχειρηματικού περιβάλλοντος και τις πολιτικές επιλογές που ευθύνονται, μεταξύ πολλών άλλων παραγόντων που δεν αναφέρονται εδώ, για την είσοδο της χώρας στη μνημονιακή περίοδο, θα μπορούσαν να τεθούν εύλογα ερωτήματα αναφορικά με το ρόλο και τη συμβολή της επιχειρηματικότητας.

Έτσι, τίθενται τα ερωτήματα: είναι αρκετή η ίδρυση νέων επιχειρήσεων και η προώθηση της επιχειρηματικότητας για τη δημιουργία σταθερών και καλά αμειβόμενων θέσεων εργασίας; Αν ναι, με ποιο τρόπο; Ποια είναι και πως ερμηνεύονται τα εμπόδια στην επιχειρηματικότητα; Μπορούν να προσφέρουν η κοινωνική αλληλέγγυα οικονομία και οι μορφές των συνεταιριστικών επιχειρήσεων σε αυτή την κατεύθυνση; Και αναφορικά με το ρόλο του κράτους: Σε ποιο βαθμό είναι σημαντικός ο ρόλος του για τη βιώσιμη λειτουργία των επιχειρήσεων, ιδιαίτερα

των μικρομεσαίων; Πόσο σημαντικές είναι οι παροχές του, οι επενδύσεις και οι υποδομές του για τις επιχειρήσεις; Αναγνωρίζεται ο ρόλος του κράτους και των δημόσιων επενδύσεων και αγαθών στην έρευνα και την καινοτομία καθώς και στην υγιή επιχειρηματικότητα;

Πολλά τα ερωτήματα καθώς πολλές είναι και οι αφορμές για τη διατύπωσή τους. Άλλωστε, έχουν ειπωθεί αλλά και έχουν γραφτεί πολλά για τη φοροδιαφυγή, τις πελατειακές σχέσεις, τις συνέπειές τους, τη διαχείριση των κοινοτικών πόρων και την κατεύθυνση αυτών σε μη παραγωγικές δραστηριότητες. Ήδη σε έρευνες της προηγούμενης δεκαετίας[2] αποτυπώνεται η αρνητική εικόνα για τους επιχειρηματίες και το επιχειρηματικό περιβάλλον. Πολλά, επίσης, έχουν καταγραφεί, σε έρευνες για την αξιολόγηση ζητημάτων διαφάνειας[3], για τα σκάνδαλα και τις εξαρτήσεις των κομμάτων από τον επιχειρηματικό κόσμο. Για τη χρηματοδότηση συγκεκριμένων κομμάτων εξουσίας αλλά και προσώπων του πολιτικού κόσμου από συγκεκριμένες εταιρείες. Για τη σχέση των επιχειρηματιών με τη δωροδοκία και τη χρήση αθέμιτων μέσων ώστε να επιτύχουν τους εταιρικούς στόχους. Για τη ροπή των επιχειρήσεων στη διαφθορά, για τη σχέση των μικρών επιχειρήσεων με αυτή, για τις συνέπειές της που, μεταξύ άλλων, είναι η αύξηση του κόστους παραγωγής, η αποστέρηση πόρων από την επένδυση στην έρευνα και η μειωμένη απόδοση φόρων.

Εύλογα λοιπόν τα ερωτήματα που τίθενται για την επιχειρηματικότητα όπως επίσης δικαιολογημένες και οι αναφορές στην αναγκαιότητα για μια υγιή επιχειρηματικότητα. Επίσης, σημειώνονται και διαφωνίες για το πόσο εφικτό είναι να συμβαδίζει η επιχειρηματικότητα χωρίς στρεβλώσεις και αδυναμίες στο υπάρχον οικονομικό παραγωγικό μοντέλο. Όμως, η αναγνώριση των κοινωνικών διαστάσεων της επιχειρηματικότητας και της συμβολής της στη δημιουργία κοινωνικού οφέλους, ιδιαίτερα στη σημερινή εποχή της καινοτομίας και των τεχνολογιών, καθιστά ιδιαίτερα χρήσιμες τις προσπάθειες για την ανάπτυξη των χαρακτηριστικών που ορίζουν την υγιή επιχειρηματικότητα.

Η έννοια της επιχειρηματικότητας περιλαμβάνει κοινωνικές διαστάσεις που δεν σχετίζονται αποκλειστικά με τη λειτουργία μιας επιχείρησης. Ορίζεται, από τη μία, ως ικανότητα συνδυασμού των παραγωγικών συντελεστών με σκοπό την παραγωγή και τη δημιουργία οικονομικού κέρδους καθώς και ως αντίληψη και αναζήτηση των επιχειρηματικών ευκαιριών. Από την άλλη, αναφέρεται και ως διαδικασία μετατροπής της πρωτοβουλίας σε αποτέλεσμα και της ιδέας σε πράξη ενώ συνδέεται με την καινοτομία, τη δημιουργικότητα και την κοινωνική οικονομία.

Περιλαμβάνει επίσης την έννοια της νοοτροπίας. Επιπλέον, η επιχειρηματικότητα αναγνωρίζεται ως βασική ικανότητα[4] ενώ δίνεται έμφαση στο ρόλο της εκπαίδευσης για την ανάπτυξή της και στη διάσταση της νοοτροπίας που εμπεριέχεται σε αυτή.

Τι είναι όμως η υγιής επιχειρηματικότητα και ποιες οι προϋποθέσεις της; Αν και η ερμηνεία της είναι κατανοητή εφόσον λάβουμε υπόψη μας τις παραπάνω στρεβλώσεις και παθογένειες της επιχειρηματικότητας, είναι αναγκαία, ειδικά τώρα, η σαφής διατύπωση των προϋποθέσεών της. Η παρουσίαση των προγραμματικών θέσεων για την επιχειρηματικότητα δεν μπορεί να περιορίζεται σε συνθήματα όπως «μείωση κράτους = μείωση φόρων = αύξηση κερδών = αύξηση θέσεων εργασίας». Δεν μπορεί να περιορίζεται σε γενικές ανακοινώσεις για την κατάργηση των εμποδίων ανάπτυξης της επιχειρηματικότητας. Τα προβλήματα που αφορούν στην παροχή υπηρεσιών από το κράτος δεν δικαιολογούν την απάντηση για λιγότερο κράτος, αλλά επιτάσσουν την αντιμετώπιση και τη βελτίωσή τους. Ο προβληματισμός που δημιουργείται από την προβολή της θετικής σχέσης μεταξύ της μείωσης των φόρων και της αύξησης των θέσεων εργασίας ως της βασικότερης παραμέτρου για την υγιή επιχειρηματικότητα είναι έντονος και εντείνεται ακόμη περισσότερο από την απουσία αυτοκριτικής στάσης και μιας ουσιαστικής και ειλικρινούς παρουσίασης των αδυναμιών του επιχειρηματικού περιβάλλοντος που συνέβαλαν στην οικονομική κρίση.

Η υγιής και βιώσιμη ανάπτυξη των επιχειρήσεων συνδέεται άμεσα με τις πολιτικές θέσεις για την κοινωνική δικαιοσύνη και την ισότητα. Συνδέεται με τη νοοτροπία στην άσκηση πολιτικής και την αντίληψη για την ίδια την πολιτική ενώ είναι ιδιαίτερα κρίσιμη η αναγνώριση, από τους ίδιους τους πολίτες και τους επιχειρηματίες, της σημασίας που έχει η σχέση των βιώσιμων επενδύσεων με το κοινωνικό όφελος. Τέλος, η υγιής επιχειρηματικότητα και το αντίστοιχο επιχειρηματικό περιβάλλον συνδέονται κυρίως με το βαθμό προτεραιότητας που δίνεται, κατά την άσκηση της πολιτικής, σε ζητήματα που αφορούν στη διασφάλιση των εργασιακών σχέσεων και των δικαιωμάτων, στις εργασιακές συνθήκες, στην προστασία του καταναλωτή, στην προστασία του περιβάλλοντος, στη φορολογική δικαιοσύνη, στη φοροδιαφυγή, στη διαφθορά, στην υγεία και την ασφάλεια. Επιπλέον, συνδέεται με την έμφαση της οικονομίας μιας χώρας στις επενδύσεις για την εκπαίδευση, την έρευνα και την καινοτομία, με την προσφερόμενη ποιότητα των προϊόντων και των υπηρεσιών από τις επιχειρήσεις και - το κυριότερο – με το βαθμό προτεραιότητας που δίνεται στην οικονομική εκπαίδευση των νέων για όλα τα

παραπάνω ζητήματα. Η δυνατότητα δημιουργίας των κατάλληλων προϋποθέσεων εξαρτάται από τις απαντήσεις εκείνων που ζητούν την πολιτική νομιμοποίηση και τις αγωνίες όλων για απαντήσεις με επιχειρήματα που δίνουν το όραμα που χρειάζεται η χώρα στη δύσκολη εποχή των περιορισμένων δυνατοτήτων της πολιτικής έναντι της οικονομίας.

1. http://www.statistics.gr
2. European Commission, (2010). Entrepreneurship in EU and beyond. Flash Eurobarometer 283, Fieldwork: December 2009, Directorate-General Enterprise and Industry
3. Διεθνής Διαφάνεια-Ελλάς, (2012). Αξιολόγηση Εθνικού Συστήματος Ακεραιότητας, Ελλάδα, Φεβρουάριος 2012, ISBN: 978-960-99036-1-5
4. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, (2005). Πρόταση σύστασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τις βασικές ικανότητες για τη δια βίου μάθηση, COM (2005)548 τελικό, 2005/0221(COD), Βρυξέλλες.